

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

“ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК ЧИННИК ЗБАЛАНСОВАНОГО
МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ”

*До захисту
проф. Олександр Титаренко*

Студента 2 курсу денної форми навчання спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування” освітньо-наукової програми “Місьцеве самоврядування” Михайленка Романа Олеговича

Науковий керівник
кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики
Титаренко Олександр Михайлович

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі немає запозичень із праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент 
(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри регіональної політики від «02» травня 2024 р., протокол № 33

Завідувач кафедри регіональної політики, доктор наук з державного управління, професор
Колтун Вікторія Семенівна


(підпис)

Київ - 2024

ЗМІСТ

Вступ	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ.....	9
1.1. Сутність, значення та особливості функціонування індустріальних парків.....	9
1.2. Державне управління та стимулювання розвитку індустріальних парків.....	15
1.3. Світовий досвід державного регулювання індустріальних парків.....	20
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ	25
2.1. Сучасний стан функціонування та розвитку індустріальних парків в Україні	25
2.2. Аналіз механізмів та проблем розвитку індустріальних парків в Україні	29
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	35
3.1. Напрями удосконалення системи управління та державної підтримки індустріальних парків для відновлення територій України.....	35
3.2. Еко-індустріальний парк в Україні як перспективна модель збалансованого місцевого розвитку	37
3.3. Стандарти створення індустріальних парків як основа їх ефективного функціонування	39
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

Михайленко Р.О. Індустріальні парки як чинник збалансованого місцевого розвитку : магістерська робота: спец. 281 “Публічне управління та адміністрування” / Роман Олегович Михайленко; ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка; каф. регіонального політики; наук. керівник О.М.Титаренко, к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри – Київ, 2024. – 62 с.

Зміст роботи. Магістерська робота присвячена дослідженню індустріальних парків в Україні та досвіду інших країн. Робота вивчає теоретичні засади створення та функціонування індустріальних парків, державне управління та стимулювання розвитку індустріальних парків, а також аналізує практичний досвід їх розвитку в різних країнах світу. Основна увага приділяється стандартам створення індустріальних парків, стратегічному плануванню, інноваційним підходам та ефективним моделям управління індустріальними парками. У роботі висвітлюються ключові аспекти розвитку індустріальних парків, такі як інфраструктура, стандарти створення, залучення інвестицій, співпраця з науково-дослідними установами та розвиток людських ресурсів. Також акцентовано на аналізі впливу індустріальних парків на соціально-економічний розвиток регіонів та країни загалом. Використовуючи міждисциплінарний підхід, магістерська робота спрямована на вивчення та систематизацію знань з питань розвитку промислових зон, а також на виявлення нових можливостей та стратегій їх вдосконалення у контексті сучасних викликів економіки та технологій.

Ключові слова: державне управління, індустріальні парки, світовий досвід, тенденції розвитку, напрями удосконалення, безпека інфраструктури, природоохоронні заходи, планування інфраструктури, удосконалення, аналіз механізмів.

ANNOTATION

Mykhailenko R.O. Industrial parks as a factor of balanced local development.

– Qualifying scientific work as a manuscript.-

Qualifying scientific work for obtaining an educational degree at the second level of higher education (Master’s degree), field of study: 28 “Public Management and Administration”, specialty: 281 “Public Management and Administration”. – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, 2024.

The master's thesis is devoted to the study of industrial parks in Ukraine and the experience of other countries. The work examines the theoretical foundations of the creation and functioning of industrial parks, public administration and stimulation of industrial parks development, as well as analyses the practical experience of their development in different countries. The main focus is on the standards for creating industrial parks, strategic planning, innovative approaches and effective models of industrial park management. The paper highlights key aspects of industrial park development, such as infrastructure, creation standards, investment attraction, cooperation with research institutions, and human resource development. It also emphasizes the analysis of the impact of industrial parks on the socio-economic development of regions and countries in general. Using an interdisciplinary approach, the master's thesis aims to study and systematize knowledge on the development of industrial zones, as well as to identify new opportunities and strategies for their improvement in the con.of modern economic and technological challenges.

Keywords: public administration, industrial parks, world experience, development trends, areas of improvement, infrastructure safety, environmental protection measures, infrastructure planning, improvement, analysis of mechanisms.

ВСТУП

Актуальність. Повномасштабне вторгнення російської федерації кардинально змінило масштаб інвестиційних потреб України. З першого дня війни агресор зосередився на знищенні об'єктів, відновлення яких потребує значних інвестицій: об'єктів промисловості, критичної інфраструктури, цивільних об'єктів. Багато підприємств зупинили свою роботу через військову загрозу або через зруйновані логістичні ланцюги. Мільйони українців вимушені мігрувати до більш безпечних регіонів країни або за кордон. В Україні не знайдеться жодної галузі, яка б прямо або опосередковано не зазнала втрат від російської агресії. На цьому фоні відбулося безпрецедентне падіння економіки: валовий внутрішній продукт України у 2022 році зменшився на 28,8 відсотка. Зростання валового внутрішнього продукту у 2023 році на 5.3% залишає економічну ситуацію в країні складною. Усі надходження до державного бюджету спрямовуються на відсіч агресору. після падіння та відповідно надходжень до державного та місцевих бюджетів. Бюджетний простір для підтримки інвестицій зменшений до критичного рівня.

У таких умовах держава вишукує механізми та інструменти, які дають можливість підтримати українського виробника, сприяють притоку інвестицій, створюють робочі місця. І тема індустріальних парків набуває особливої актуальності.

Індустріальні парки, як правило, надають суттєві вигоди інвесторам: інженерно-транспортну інфраструктуру, набір необхідних сервісів, спрощені регуляторні процедури, пакет фіскальних стимулів. Крім того, індустріальні парки забезпечують зростання зайнятості населення, сприяють розвитку підприємництва, економічному піднесенню регіонів та держави у цілому. Проте для досягнення очікуваних результатів необхідно визначити ефективні, зрозумілі та справедливі правила гри. Хоча індустріальні парки в Україні діють ще з 2000 року, а преференції вони отримали з прийняттям закону України

«Про індустриальні парки» у 2012 році, аби підтримати економіку під час війни держава надає нового поштовху їх розвитку: у травні 2022 року Верховна Рада схвалила два закони, якими передбачені додаткові стимули і для ініціаторів, і для учасників індустриальних парків. За сучасних умов індустриальні парки, які мають економічні стимули та розміщені у відносно безпечних регіонах України, повинні стати точками зростання для економіки країни, відроджувати промисловість, створювати сприятливе середовище українському бізнесу та іноземним інвесторам працювати в Україні.

В цьому аспекті набуває особливої актуальності дослідження індустриальних парків в Україні та їх стандарти створення. Проблема розгляду питань щодо індустриальних парків є предметом обговорення на багатьох науково-практичних конференціях та предметом дослідження таких вітчизняних фахівців і науковців, як , Л. І. Федулова [33], А. П. Павлюк [34], С.І. Лекарь[35], О.О. Молдаван[36], Л. Я. Бенюк[38/39], К. Глаз[42], С.І. Гриценко[43].

Проте, незважаючи на досить широкий спектр досліджень індустриальних парків, науковцям часто бракує комплексного підходу та системного аналізу, охоплення всіх аспектів їх функціонування та взаємодії з соціально-економічним середовищем. Також важливим є доступ до актуальних даних та інформації про реальний стан індустриальних парків, а також можливість проведення детальних та широкомасштабних досліджень з урахуванням різноманітних чинників, що впливають на їх ефективність та розвиток. Крім того, для належного розуміння динаміки та перспектив розвитку індустриальних парків дослідникам необхідно вивчення передового досвіду інших країн, а також врахування сучасних тенденцій у галузі промислового розвитку.

Об’єкт дослідження – місцевий економічний розвиток.

Предмет дослідження – індустриальні парки як чинник збалансованого місцевого розвитку.

Мета магістерської роботи є науково-теоретичне обґрунтування механізмів державного управління та стимулювання створення і розвитку індустріальних парків як чинника збалансованого місцевого розвитку та розроблення практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої у дослідженні мети необхідно вирішити такі **основні завдання**:

- визначити сутність, значення та особливості функціонування та стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні;
- дослідити світовий досвід державного регулювання індустріальних парків;
- охарактеризувати сучасний стан та проблеми функціонування та розвитку індустріальних парків в Україні;
- визначити напрями удосконалення системи управління та державної підтримки індустріальних парків для збалансованого розвитку територій України;
- надати пропозиції подальшого розвитку індустріальних парків в Україні.

Методи дослідження магістерської роботи. В процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи: аналіз літературних джерел, описовий, системний, статистичний, порівняльний методи, кейс-дослідження, логіко-аналітичні методи, методи індукції, аналізу та синтезу.

Інформаційною базою дослідження магістерської роботи є: законодавчі та нормативні акти (Закон України «Про індустріальні парки» [2]; Митний кодекс України [3]; Податковий кодекс України [4]; розпорядження Кабінету Міністрів України [5, 6, 7]), офіційні статистичні матеріали [3], аналітичні статті експертів [33, 34, 35, 36, 37, 38, 39], офіційні сайти органів державної влади, Настанови для індустріальних парків ООН [11].

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

1.1. Сутність, значення та особливості функціонування індустріальних парків

Відповідно до Закону України “Про індустріальні парки” індустріальний парк – це визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку [1].

На території індустріальних парків не може здійснюватися діяльність з виробництва підакцизних товарів (крім виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів) та господарська діяльність, що підпадає під ліцензування згідно з пунктами 18, 18-1, 20-22, 32 частини першої статті 7 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [1].

До індустріального парку Законом передбачені такі вимоги:

- землі у межах індустріального парку мають належати до земель промисловості;
- індустріальний парк може бути розміщено на одній або декількох суміжних земельних ділянках;
- площа індустріального парку може становити від 10 до 1000 га;
- індустріальний парк створюється на період не менше 30 років;

- земельні ділянки державної та комунальної власності в межах індустріального парку можуть бути продані керуючій компанії та учасникам індустріального парку;

- на час включення індустріального парку до реєстру в його межах повинен бути відсутній цілісний майновий комплекс, що дає змогу здійснювати виробництво продукції.

Ініціаторами створення індустріального парку можуть бути:

- орган державної влади – розпорядник земельної ділянки державної власності;

- орган місцевого самоврядування – розпорядник земельної ділянки комунальної власності;

- юридична або фізична особа – власник земельної ділянки приватної власності;

- юридична або фізична особа – орендар земельної ділянки, яка може бути використана та пропонується ним для створення індустріального парку за узгодженням з орендодавцем.

Керуючою компанією індустріального парку може бути юридична особа-резидент, з якою ініціатором створення укладений договір про створення та функціонування індустріального парку [1].

Учасниками індустріального парку можуть бути суб'єкти господарювання, зареєстровані на території адміністративно-територіальної одиниці України, в межах якої розташований індустріальний парк.

Функціонування індустріальних парків спрямоване на:

- 1) залучення інвестицій та розвиток економіки України;
- 2) вирівнювання економічного розвитку регіонів та підвищення якості життя населення України;
- 3) запровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій;
- 4) створення нових робочих місць;
- 5) сталий розвиток та захист навколишнього природного середовища [1].

Рішення про створення індустріального парку приймається ініціатором створення на основі затвердженої *концепції індустріального парку*, в якій зазначаються:

- 1) назва індустріального парку;
- 2) ініціатор створення індустріального парку;
- 3) мета, завдання створення та функціональне призначення індустріального парку;
- 4) місце розташування, розмір земельної ділянки та об'єкти, розміщені на ній, у тому числі об'єкти виробничого призначення (за наявності);
- 5) строк, на який створюється індустріальний парк;
- 6) вимоги до учасників індустріального парку;
- 7) інформація про орієнтовні сумарні обсяги споживання енергоресурсів, води тощо, а також про необхідну інженерно-транспортну інфраструктуру та план забезпечення відповідними ресурсами індустріального парку;
- 8) план розвитку індустріального парку;
- 9) орієнтовні ресурси (фінансові, матеріальні, технічні, трудові, природні тощо), необхідні для створення та функціонування індустріального парку, очікувані джерела їх залучення;
- 10) організаційна модель функціонування індустріального парку;
- 11) очікувані результати функціонування індустріального парку;
- 12) інші відомості на розсуд ініціатора створення [1].

Рішення про створення індустріального парку є підставою для укладення договору про створення та функціонування індустріального парку між ініціатором створення та керуючою компанією індустріального парку.

Вибір керуючої компанії індустріального парку, створеного на землях державної чи комунальної власності, здійснює ініціатор створення такого парку на конкурентних засадах шляхом організації і проведення відкритого конкурсу.

Якщо земельні ділянки, призначені для створення індустріального парку, перебувають у приватній власності, керуюча компанія визначається ініціатором створення самостійно.

Якщо ініціатор створення є орендарем земельної ділянки, керуюча компанія такого парку визначається ним самостійно з письмовим повідомленням про це відповідного органу державної влади, органу місцевого самоврядування та орендодавця.

Ініціатор створення зобов'язаний:

здійснити облаштування індустріального парку відповідно до умов договору про створення та функціонування індустріального парку;

надати керуючій компанії та/або учасникам права на земельні ділянки, наявні об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури та інші об'єкти, розміщені у межах індустріального парку;

не втручатися в поточну господарську діяльність керуючої компанії та учасників;

здійснювати контроль за дотриманням концепції індустріального парку;

у разі відсутності керуючої компанії щопівроку подавати уповноваженому державному органу звіти про результати функціонування індустріального парку.

Керуюча компанія зобов'язана:

виконувати умови договору про створення та функціонування індустріального парку;

здійснити облаштування індустріального парку відповідно до умов договору про створення та функціонування індустріального парку;

забезпечувати виконання бізнес-плану індустріального парку;

залучати учасників індустріального парку;

за дорученням ініціатора створення та учасників одержувати дозволи та погодження в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у тому числі для здійснення будівництва об'єктів виробничого призначення,

інших об'єктів, необхідних для здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку, представляти інтереси учасників у відносинах з дозвільними органами, службами, підприємствами, установами та організаціями;

утримувати у належному стані передані за відповідними договорами земельну ділянку, інженерно-транспортну інфраструктуру та інші об'єкти, розміщені у межах індустріального парку, та забезпечувати належні умови їх використання;

щопівроку подавати ініціатору створення та уповноваженому державному органу звіти про функціонування індустріального парку.

Механізм функціонування індустріального парку надає комплекс *переваг* для підприємств, громад та держави у цілому, оскільки дозволяє:

залучити інвестиції;

зосередитися на будівництві інфраструктури (залізничні шляхи, порти, електричні мережі, джерела води, газу, каналізації), що, як правило, важко реалізувати окремому підприємству;

реалізувати синергетичний ефект взаємодоповнення ланцюга виробництва товарів з суміжними підприємствами;

забезпечити контроль над виробництвом та впливом на довкілля;

пристосуватися до екологічних стандартів та покращити конкурентоспроможність продукції на світових ринках.

Вигоди для учасників

Підприємства, що об'єднуються в межах індустріального парку, мають такі переваги:

мінімізація витрат ресурсів, необхідних для започаткування господарської діяльності: фінансових, матеріальних, трудових і часових;

отримання комплексу послуг щодо організаційно-правового регулювання діяльності завдяки перекладенню частини функцій на керівну компанію індустріального парку;

розширення доступу до ресурсів, у тому числі фінансових;
зменшення витрат, за рахунок спільного використання інфраструктурних об'єктів;

зменшення транспортних витрат та часу введення в експлуатацію завдяки розташуванню біля аеропортів, портів, залізничних та інших транспортних вузлів;

розширення можливостей щодо виходу на міжнародні ринки;

залучення до науково-технічної та інноваційної діяльності;

пільгові умови функціонування: податкові та митні пільги, компенсація кредитної відсоткової ставки та відшкодування за під'єднання до мереж.

Вигоди для керуючих компаній: отримання доходів від надання в користування учасникам індустріального парку земельних і виробничих площ, обладнання, а також послуг, пов'язаних із забезпеченням їх господарської діяльності.

Вигоди для держави і місцевих громад: створення робочих місць, активізація господарської діяльності та забезпечення соціально-економічного розвитку відповідних територій..

Ліквідація індустріальних парків відбувається у разі, якщо:

1) протягом двох років з дня прийняття рішення про його створення не укладено договір про створення та функціонування індустріального парку;

2) протягом трьох років у межах індустріального парку не здійснюється господарська діяльність його учасниками.

Рішення про ліквідацію індустріального парку приймається ініціатором його створення.

1.2. Державне управління та стимулювання розвитку індустріальних парків

Перші індустріальні парки були створені у Західній Європі та США ще наприкінці 19-го – початку 20-го сторіччя. Першим в світі з'явився Траффордський індустріальний парк, створений у 1896 році біля Манчестера, Англія. У 1907 році біля Чикаго створено перший індустріальний парк в США. Через П'ятдесят років цей приклад був взятий на озброєння Азійськими тиграми. В 1951 році перший індустріальний парк в Азії з'явився в Сінгапурі.

За оцінками української компанії Industrial management company, 1 га індустріального парку при повноцінній роботі створює 50 робочих місць. А 1 долар державних вкладень в інфраструктуру індустріальних парків дозволить залучити 5-6 доларів інвестицій. Десять індустріальних парків кожен площею від 15 до 20 га, що може вмістити близько 10 середніх заводів зі 100-150 робочими місцями, приведуть до зростання експорту України на 3-4%. Водночас наявність 100 функціонуючих парків можуть збільшити експорт на 15-20%, що має велике значення для економічного розвитку країни. Адже промисловість, розвитку якої активно сприяє механізми індустріального парку, — це основа будь-якої економіки. В свою чергу розвиток виробництва та реального сектору сприяє пожвавленню сервісного та креативного бізнесу.

В Україні перший індустріальний парк було створено у 2000 році, а у 2012 році, коли був прийнятий Закон України "Про індустріальні парки", почався новий етап їх розвитку. Закон мав на меті забезпечити економічний розвиток та підвищити конкурентоспроможність територій, активізувати інвестиційну діяльність, створити нові робочі місця, забезпечити розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури. Законом передбачено надання державного стимулювання для учасників індустріальних парків у вигляді податкових та митних пільг. Однак, за оцінками експертів, закон не стимулював їх розвиток через низку проблем, серед яких недостатня фінансова підтримка з боку держави та місцевих органів влади для створення та

облаштування інфраструктури, а також інші проблеми системного характеру, пов'язані з недосконалістю законодавства. 24 лютого 2023 року Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію розвитку індустріальних парків до 2030 року.

Державне стимулювання облаштування та функціонування індустріальних парків може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством.

Уповноважений державний орган (Міністерство економіки України), Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад щороку подають пропозиції до проекту Державного бюджету України та проектів рішень про відповідні місцеві бюджети щодо фінансової підтримки облаштування індустріальних парків.

З метою створення та функціонування індустріальних парків керуючим компаніям, ініціаторам створення - суб'єктам господарювання та учасникам індустріальних парків надаються:

1) повна або часткова компенсація відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків;

2) кошти на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків та/або забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для створення та функціонування індустріальних парків;

3) компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж;

4) податкове та митне стимулювання.

З метою державного стимулювання, передбаченого законодавством, уповноважений державний орган (Міністерство економіки України) створює,

веде та розміщує на своєму офіційному веб-сайті Реєстр індустріальних парків, до якого індустріальні парки включаються за рішенням Уряду.

Суб'єкт господарювання, коли набуває статусу учасника індустріального парку (тобто за умов укладення з керуючою компанією договору про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку та набуття права на земельну ділянку та/або на інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустріального парку), має право на такі *фіскальні преференції*:

- звільнення від імпортного ПДВ і мита при імпорті нового обладнання;
- звільнення від податку на прибуток на 10 років у разі ведення діяльності в межах індустріального парку;
- пільгові ставки податку на нерухомість і плати за землю від місцевої влади.

Водночас, слід зазначити, що кошти, вивільнені від оподаткування, мають певні обмеження щодо їх використання.

Так, Податковим кодексом України передбачено, що сума податку на прибуток, що не сплачується до бюджету та залишається у розпорядженні платника податку - учасника індустріального парку, спрямовується на розвиток діяльності учасника індустріального парку в межах такого індустріального парку не пізніше 31 грудня наступного календарного року.

Митний кодекс України установив, що вивільнені кошти використовуються відповідними суб'єктами для:

- 1) облаштування індустріальних парків, у тому числі з використанням новітніх, енергозберігаючих технологій;
- 2) запровадження новітніх технологій, пов'язаних з господарською діяльністю у межах індустріальних парків;
- 3) збільшення випуску продукції та зменшення витрат за видами господарської діяльності, передбаченими цим Законом, у межах індустріальних парків;

4) здійснення науково-дослідної діяльності у межах індустріальних парків;

5) повернення кредитів та оплати інших запозичень, використаних на облаштування індустріальних парків та здійснення у їх межах господарської діяльності, а також для сплати відсотків за такими кредитами та запозиченнями.

Якщо індустріальний парк включений до Реєстру індустріальних парків, уповноважений державний орган зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня надходження від керуючої компанії відповідного повідомлення письмово повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та відповідні місцеві державні адміністрації про набуття суб'єктом господарювання статусу учасника.

Органи державної влади здійснюють як фінансову, так і нефінансову підтримку індустріальних парків.

Уповноважений державний орган в частині фінансової підтримки:

забезпечує надання *керуючим компаніям, ініціаторам створення* за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків, забезпечує надання компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерних мереж;

забезпечує надання *учасникам індустріальних парків* за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками), коштів на безповоротній основі для здійснення господарської діяльності;

за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом, забезпечує фінансування будівництва, реконструкції, ремонту інженерно-транспортної

інфраструктури для створення та функціонування індустріальних парків, а також облаштування індустріальних парків.

До стимулів нефінансового характеру з боку уповноваженого державного органу можна віднести:

звертається до органів державної влади, підприємств, установ та організацій щодо вирішення питань, пов'язаних із створенням та функціонуванням індустріальних парків;

забезпечує сприятливі умови для створення та функціонування індустріальних парків;

забезпечує інформаційну та консультаційну підтримку ініціаторів створення і керуючих компаній та в інший спосіб сприяє залученню учасників;

забезпечує доступ до публічної інформації, пов'язаної з діяльністю індустріальних парків, та забезпечує інформаційну підтримку потенційних учасників з питань, що належать до його компетенції;

має право утворювати постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та/або залучати підприємства, установи, організації для здійснення підтримки ініціаторів створення, керуючих компаній та учасників індустріальних парків за такими напрямками:

1) розробка короткострокових та довгострокових планів розвитку індустріальних парків;

2) забезпечення налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів для реалізації індустріальними парками інноваційних та інвестиційних проєктів;

3) сприяння у розробці (внесенні змін до) концепції індустріального парку;

4) сприяння ініціаторам створення індустріальних парків та керуючим компаніям у залученні потенційних учасників індустріальних парків;

5) надання ініціаторам створення індустріальних парків, керуючим компаніям, учасникам індустріальних парків консультаційної підтримки у сфері розробки бізнес-плану та залучення джерел фінансування;

6) сприяння в організації проведення наукових, науково-практичних конференцій, освітньо-інформаційних заходів (виставок, семінарів) щодо питань діяльності індустріальних парків.

1.3. Світовий досвід державного регулювання індустріальних парків

У світі індустріальні парки широко застосовуються як інструмент залучення інвестицій та стимулювання промислового розвитку.

Дослідження, проведені в Організації промислового розвитку ООН (UNIDO), вказує на те, що роль влади у формуванні індустріальних парків з часом зазнала змін: з простого надання земельної ділянки, на активне стимулювання як на місцевому, так і на національному рівні.

Згідно з дослідженнями UNIDO стимули індустріальних парків можуть включати:

кредити за спеціальними пільговими ставками;

звільнення від податків та мит;

субсидіювання оренди;

надання землі на пільгових умовах;

субсидіювання тарифів на електрику та воду;

преференційні тарифи на телекомунікаційні послуги;

спрощені регуляторні процедури (єдине вікно);

колективне використання послуг та активів;

створення житлової та комунальної інфраструктури для працівників.

У Китаї перші індустріальні парки створили ще в 1980 роки і наразі їх 375. Там акумулюється близько 25% всіх прямих іноземних інвестицій. У свою

чергу, парки у Китаю приносять близько 15% експорту товарів і створюють понад 4 млн робочих місць.

У Південній Кореї існують 1200 індустріальних парків., як забезпечують 80% експорту країни, 70% виробництва в промисловості і 50% зайнятості у цій галузі.

У Туреччині за останні 30 років було створено 346 індустріальних парків, при цьому понад 80% прямих іноземних інвестицій припадають саме на них.

В індустріальних парках Туреччини діють понад 50 тис. підприємств-резидентів. Вони створили більш як 1 млн робочих місць і, за експертними оцінками, забезпечили зростання ВВП та експорту країни більше ніж в 3 рази.

У Польщі на території 14 спеціальних економічних зон працюють 77 індустріальних і технологічних парків. Майже всі вони засновані в другій половині 1990-х рр.

За 10 років функціонування спеціальних економічних зон реальний ВВП країни зріс на 50%, а експорт — майже втричі. Загальна кількість створених робочих місць в цих зонах досягла 186 тисяч. При цьому в парки було інвестовано понад 20 млрд євро.

Успішний досвід функціонування індустріальних парків мають США. У таблиці 1 представлені основні параметри діяльності трьох провідних індустріальних парків, розміщених у різних штатах США.

Показники діяльності індустриальних парків США

Розташування	Північна Кароліна	Каліфорнія	Техас
Назва парку	Research Triangle Park	Silicon Valley	Austin Tech Ridge
Площа	7000 гектарів	2000 гектарів	3.2 квадратних кілометра
Тип парку	Інноваційний/Технологічний	Інноваційний/Технологічний	Технологічний/Промисловий
Рік заснування	1959 рік	1950-1960-х роках	Дату заснування важко визначити однозначно, адже це велика технологічна зона, яка поступово розвивалася
Кількість підприємств	Понад 250 компаній.	Тисячі компаній, включаючи такі великі технологічні гігантів, як Google, Apple, та Facebook	Кількість підприємств може бути від декількох до десятків, залежно від точного місця в межах Tech Ridge.
Кількість робочих місць	Понад 50 000 робочих місць	Декілька мільйонів робочих місць, оскільки цей регіон є домом для безлічі технологічних компаній різного розміру	Кількість робочих місць може бути від кількох тисяч до десятків тисяч, залежно від розміру і розвитку конкретного сегменту Tech Ridge.
Обсяг інвестицій	понад 2 мільярди доларів США	десятки мільярдів доларів США щорічно	Інформація про загальний обсяг інвестицій у Tech Ridge може бути складною для знаходження, оскільки він є частиною ширшого розвитку технологічної галузі в Остіні, Техас.
Проведені інфраструктурні роботи	Розвиток та розширення дорожньої мережі Створення та модернізація комунікаційної інфраструктури Розвиток водопостачання та водовідведення Створення інноваційних об'єктів Розбудова житлових та рекреаційних зон	Розвиток транспортної інфраструктури Створення інноваційних просторів: Розвиток телекомунікаційної інфраструктури Створення зон відпочинку та рекреації Енергоефективність та сталість	Розвиток дорожньої мережі Будівництво комерційних об'єктів Розвиток інфраструктури електронних комунікацій Створення інноваційних просторів Забезпечення екологічної сталості

Для стимулювання інвесторів, що розташовують своє виробництво в індустриальному парку, надаються певні преференції: компенсації за створення робочих місць, фіскальні та фінансові стимули, інституційна підтримка з боку держави.

Безумовно, кожна країна при цьому має свою власну специфіку у забезпеченні сприятливих умов господарської діяльності учасників індустриальних парків.

Звільнення від ввізного мита на нове обладнання та комплектуючі до нього передбачено для резидентів індустриальних парків Китаю, Туреччини і Південної Кореї (в останній — протягом перших 5 років роботи).

Додатково в цих країнах ввезення нового обладнання звільняється від сплати податку на додану вартість. Це знижує витрати інвестора на запуск виробництва, полегшує старт його бізнесу.

Водночас держава компенсує надані стимули коштом збільшення бази оподаткування.

Компанії, які стали резидентами індустріальних парків в Польщі, Чехії, Південної Кореї та Словаччині, отримують від держави нижчу ставку орендної плати за землю. А в Туреччині ділянки під виробничі потреби в індустріальних парках взагалі надаються державою безкоштовно.

Крім того, турецька влада надає резидентам дисконт на сплату єдиного соціального внеску — до 35% від розміру інвестицій протягом перших 10 років роботи.

Широко використовується такий стимул, як зменшення податку на прибуток в залежності від розміру інвестицій в індустріальні парки. У Польщі — відрахування знижуються на 15-50% (залежно від регіону, сфери діяльності тощо), в Чехії — на 25%, в Словаччині — на 25-35%, в Туреччині — на 15-55%, у Китаї – на 50%.

За такого сприяння інвесторам держава отримує суттєву вигоду. За експертними підрахунками, кожен долар інвестицій, залучених в індустріальні парки, приносить державі 19 доларів податкових відрахувань — і це тільки за перші 5 років роботи парку.

Важливо зазначити, що податкові, митні та фінансові стимули в індустріальних парках можуть стати інструментом для зловживань з боку недобросовісних компаній. На практиці цього не відбувається завдяки "запобіжникам", які закладені в законодавство відповідних країн.

По-перше, знижку при нарахуванні податкових зобов'язань можна отримати лише на суму, яку бізнесмен вклав в розвиток виробництва на території індустріального парку. Така прив'язка розміру стимулів до суми інвестицій є в Південній Кореї, Польщі, Чехії, Словаччині, Туреччині.

В Китаї застосовується інший запобіжник: там індустріальний парк — закрита територія, на виїзді з якої розташовується митний пост. Це складніше з

точки зору адміністрування, але дозволяє уникнути можливих фіктивних операцій.

У Польщі для отримання стимулів інвестор повинен вкласти в проєкт не менш ніж 100 тис. євро, до того ж 100% цієї суми повинно використовуватися на покупку нового обладнання.

У Чехії та Словаччині теж є така обов'язкова умова. У чехів мінімальні інвестиції в нове обладнання визначені як 50% від їх загального обсягу, у словаків — 40%. При цьому не менше половини всієї суми має бути власними коштами інвестора, це не може бути позика.

Південна Корея та Китай для надання стимулів вимагають, щоб не менше 50-80% продукції, яку виготовляє резидент індустріального парку, експортувалося.

Таким чином, держава використовує індустріальні парки для зміцнення своїх позицій на зовнішніх ринках, поліпшення торгівельного балансу.

Висновки до розділу 1

У розділі 1 розкрито сутність індустріальних парків, цілі створення та особливості їх функціонування в Україні.

На основі нормативної бази України розглянуто основні процедури та вимоги щодо створення, функціонування та ліквідації індустріального парку.

Наведено інформацію про суб'єктів індустріальних парків та вигоди, які вони отримують від господарської діяльності на території парку.

Визначено джерела коштів, види та механізми державного стимулювання індустріальних парків, підстави отримання державної допомоги суб'єктами індустріальних парків.

Досліджено досвід окремих країн у сфері державного регулювання та стимулювання індустріальних парків, їх вплив на розвиток економіки країн.

РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан функціонування та розвитку індустриальних парків в Україні

На сьогоднішній день індустриальні парки в Україні перебувають на етапі активного розвитку, але все ще мають потенціал для подальшого зростання та вдосконалення. Ось деякі ключові аспекти сучасного стану розвитку індустриальних парків в Україні:

1. Різноманітність та регіональний розподіл.

Україна має значну кількість індустриальних парків, розташованих в різних регіонах країни. Це дозволяє підприємствам обирати оптимальне місце для розміщення своєї діяльності з урахуванням локальних особливостей та переваг.

2. Інфраструктура та сервіси.

Багато індустриальних парків в Україні вже мають добре розвинену інфраструктуру, включаючи дороги, енергопостачання, водопостачання, системи зв'язку та інші сервіси. Однак, є потреба в постійному удосконаленні та розширенні цих послуг для задоволення потреб підприємств.

3. Підтримка держави.

Уряд України активно підтримує розвиток індустриальних парків шляхом надання різноманітних стимулів, включаючи податкові пільги, фінансову підтримку та інші інвестиційні інструменти.

4. Фокус на інноваціях.

Деякі індустриальні парки спрямовані на підтримку інноваційного бізнесу та дослідницьких проектів. Це дозволяє створювати сприятливе середовище для розвитку нових технологій та продуктів. Проте цей аспект потребує більшого поширення у діяльності індустриальних парків.

5. Проблеми та виклики.

Незважаючи на позитивний розвиток, індустріальні парки в Україні також стикаються з рядом викликів, таких як бюрократичні перешкоди, нестабільна ситуація на ринку праці, труднощі у взаємодії з місцевими органами влади, недостатність інвестицій тощо.

Загалом, індустріальні парки в Україні мають значний потенціал для розвитку та сприяння економічному зростанню країни. Проте для досягнення цієї мети необхідно подальше вдосконалення інфраструктури, сприяння інноваціям та вирішення викликів, що виникають на шляху до успіху.

На початок 2024 року в Україні функціонувало 75 індустріальних парків, що включено до Реєстру індустріальних (промислових) парків. Протягом 2022 року було створено 14 нових парків. У 2023 році до Реєстру додано ще 15 парків.

До прикладу, на початку 2023 року створено індустріальний парк "Долина Стрий". 2 травня 2023 року уряд України прийняв розпорядження щодо включення до Реєстру індустріального парку "Долина Стрий". Парк "Долина Стрий" став 62-м індустріальним парком, зареєстрованим у Реєстрі індустріальних (промислових) парків.

Створення індустріального парку "Долина Стрий" є ініціативою Стрийської міської ради. Парк був створений на території міста Стрия Львівської області і має строк функціонування 30 років. Його площа становить 13,95 гектара. Планується створення близько 700 робочих місць у секторах переробної промисловості, таких як виробництво харчових продуктів, електричного обладнання, машин і устаткування, готових металевих виробів, оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корки, виробництво виробів із рослинних матеріалів для плетіння, а також ремонт і монтаж машин і устаткування.

Щодо організації діяльності окремих парків треба відмітити, що висока готовність до початку господарської діяльності була відзначена в

індустріальних парках "Коростень" (де відбувається реконструкція будівлі складу на виробничий цех для виготовлення меблів) та "Мироцьке".

У 8 парках (Соломоново, Мироцьке, Вінницький, Вінницький кластер холодильного машинобудування, Ланнівський, Спарроу Парк Львів, Л-Таун, Біла Церква) інженерно-транспортна інфраструктура станом на 1 січня 2023 року демонструє високий рівень готовності. Всі інші парки, особливо на Заході України, мають низьку готовність і перебувають лише на етапах початку робіт зі створення інфраструктури й облаштування території.

До початку воєнного стану інші суб'єкти господарювання активно працювали у парках "Свема" (м. Шостка), "Ланнівський" (Полтавська область) та Біла церква. У двох індустріальних парках ("Рівненський" та "Павлоград") ініціатори їх створення (Рівненська та Дніпропетровська облдержадміністрації відповідно) не мають права розпоряджатися землею, що була передана в 2021 році відповідним територіальним громадам у рамках реформи децентралізації. Фактично лише один учасник займається господарською діяльністю в індустріальному парку "Вінницький кластер холодильного машинобудування".

Згідно з інформацією Мінекономіки, звітність щодо функціонування індустріальних парків за II півріччя 2023 року, надана їх керуючими компаніями та ініціаторами створення, свідчить, що деякі парки, зокрема "Долина", "Перший український ІП", "BIONIC HiLL", "Кривбас", "Новороздільський", "Енергія", "Суми", "Подільськ" та "Вінтер-Спорт", не уклали договори про створення та функціонування протягом двох років після прийняття рішення про їх створення.

Таким чином, багато парків ще не готові до повноцінної роботи, а знаходяться на етапі початку інфраструктурних робіт та облаштування території.

У цілому, у 2022 році в індустріальних парках створено 116 нових робочих місць, з яких 6 робочих місць створили керуючі компанії, 78 –

учасники індустріальних парків, а 32 – інші суб'єкти. Загалом в індустріальних парках було створено 935 робочих місць, випущено продукції на суму 271,169 млн гривень та експортованої продукції на суму 234,367 млн гривень. На облаштування території індустріальних парків було залучено 262,8 млн гривень.

Загальна сума фінансування заходів з облаштування індустріальних парків з початку їх створення складає 1644,4 млн гривень, більшість з яких були виділені ініціаторами створення та керуючими компаніями парків – 1 432,2 млн гривень. У цілому, в індустріальні парки залучено інвестицій на суму майже 7,5 млн гривень. Зауважимо, що через воєнний стан і необхідність спрямування бюджетних коштів на оборону і соціальний захист населення видатки державного бюджету у 2022 і 2023 роках на облаштування індустріальних парків не здійснювалися.

Загальний стан підготовки індустріальних парків, що включені до Реєстру, свідчить про те, що у більшості з них відсутня належна зовнішня інфраструктура та облаштування території. Для реалізації відповідних заходів необхідно залучати значні ресурсів упродовж тривалого періоду, щонайменше 2 роки, для того, щоб забезпечити залучення нових учасників на територію парків.

Відсутність належних умов для розміщення учасників індустріальних парків перешкоджає отриманню швидкого й масштабного ефекту від їх функціонування.

2.2. Аналіз механізмів та проблем розвитку індустріальних парків в Україні.

Незважаючи на активізацію діяльності індустріальних парків та досить високі темпи включення у Реєстр нових, значна частина індустріальних парків не демонструє розвитку та належної підтримки від місцевих органів, на території яких вони створені.

За інформацією Мінекономіки, наразі 48 індустріальних парків мають керуючу компанію, п'ять парків збудували та ввели в експлуатацію об'єкти та працюють резиденти. Ще близько 5 індустріальних парків – це парки, які створені на базі колишніх промислових зон, мають приміщення, але не дуже якісні, і наразі вони вживають заходи із залучення резидентів.

Серед основних факторів що гальмують розвиток індустріальних парків можна назвати такі.

1. Висока вартість облаштування та будівництва супутньої інфраструктури.

Будівництво доріг, ліній зв'язку, підключення території парку до електроенергії, води, каналізації, забезпечення тепло- та газопостачання, інших комунальних послуг в середньому потребує від 10 до 40 млн гривень. Обсяг інвестицій залежить від того, на яку відстань будуть протягнуті лінії електропередачі від розподільчого трансформатора і як вони будуть прокладені – повітряно чи підземно. Є приклади, коли індустріальний парк розташований у вдалому місці, поруч є магістралі для зручної логістики чи залізничні колії, але вони порожні та поросли травою. Вартість облаштування може зрости для підключення до електроенергії через те, що більшість комплектуючих імпорتنі.

Отже, вартість облаштування суттєво залежить від вхідних умов, за яких приймається рішення про місце розташування індустріального парку. Тому цей аспект має ретельно опрацьовуватися під час планування індустріального парку.

Через війну керуючі компанії неактивно реалізують капітальні програми, фінансування з державного бюджету до 2024 року не здійснювалося, коштів у місцевих бюджетах міст і громад, де розташований індустріальний парк, як правило, не вистачає. Відтак, розвиток парків, що потребують значних фінансових ресурсів на облаштування, відбувається повільно або взагалі призупиняється.

2. Відсутність професійних керуючих компаній.

Третина індустріальних парків взагалі ще не має керуючих компаній. А більшість керуючих компаній, які вже функціонують, не є достатньо професійними, аби розвивати парк та залучати інвестиції. Укладаючи угоду з керуючою компанією, ініціатор створення індустріального парку має отримати не лише технічну допомогу, а й фінансову, організаційну, брокерську тощо. Часто керуючі компанії є номінальними: не мають кваліфікованої команди, бачення та розуміння стратегії розвитку парку і головне – фінансових ресурсів.

3. Недостатність публічних промоційних заходів з боку держави.

Влада докладає недостатніх маркетингових зусиль для залучення іноземних інвесторів у сегмент індустріальних парків. Проблематичним залишається доступ до інформації про існуючі індустріальні парки з боку Міністерства економіки як спеціально уповноваженого органу державної влади.

Зараз державне агентство UkraineInvest розробляє інтерактивну карту індустріальних парків України. Потенційним інвесторам показують цікаві місця, особливо індустріальні парки, для іноземних заводів. Звичайно, іноземні підприємці більше зацікавлені в тому, щоб будувати заводи в індустріальних парках біля кордонів з ЄС і мати всі податкові пільги для прискореної окупності бізнес-проектів.

4. Більшість індустріальних парків були створені без актуальної містобудівної документації.

Існує значний ризик неузгодженості між ініціативами створення парків та перспективами просторового розвитку відповідних територій, що пояснюється відсутністю або застарілістю містобудівної документації.

Відсутність актуальної містобудівної документації ускладнює визначення пріоритетів розвитку інженерно-транспортної інфраструктури, формулювання чітких цілей розвитку та подальше планування з фокусом на промисловий симбіоз. Це передбачає співпрацю підприємств для економії коштів та оптимізації використання ресурсів, а також використання можливостей щодо виробництва продукції на основі наявних і потенційних ресурсів. Також це враховує стратегічні переваги, що виникають у процесі взаємодії двох або більше підприємств.

5. Недостатність фінансових ресурсів для розвитку індустріальних парків.

Один із основних викликів, які стикаються більшість індустріальних парків, зокрема тих, які розташовані на земельних ділянках комунальної власності, полягає в пошуку фінансових ресурсів для будівництва інженерно-транспортної інфраструктури та її підключення до зовнішніх мереж. Більшість керуючих компаній індустріальних парків не інвестують власні кошти або кошти, залучені з позабюджетних джерел, у будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури в парках. Ситуація може змінитися у випадку збільшення кількості належним чином облаштованих земельних ділянок у індустріальних парках.

Негативно впливає на розвиток індустріальних парків те, що багато парків в Україні є комунальними, тому що громади дуже жорстко обмежені в бюджеті, до того ж не розуміють, як розвивати ці парки, що з ними робити, як залучати резидентів, як працювати з інвесторами.

6. Недостатність кваліфікованої робочої сили

Для розвитку індустріальних парків одним з ключових чинників є наявність кваліфікованої робочої сили. Цей аспект може вирішувати питання

щодо майбутнього функціонування і розвитку вже існуючих та планованих індустріальних парків.

7. Проблеми під час виконання законодавства

Ініціатори створення часто порушують вимоги законодавства та не надають до Мінекономіки копію рішення про створення парку та його концепцію. Проте важливо забезпечити виконання вимог закону для тих індустріальних парків, які не були включені до Реєстру, щоб уникнути негативного сприйняття їх у вітчизняному та зарубіжному бізнес-середовищі.

Проблеми виникають під час виконання вимог законодавства України "Про регулювання містобудівної діяльності" та "Про стратегічну екологічну оцінку". Зокрема затвердження детальних планів територій відбувається без проведення стратегічної екологічної оцінки.

Щодо реалізації механізму державного стимулювання розвитку індустріальних парків через надання податкових пільг. Згідно з Податковим кодексом України, органи місцевого самоврядування мають право встановлювати ставки та надавати пільги із сплати місцевих податків і зборів, включаючи податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а також плату за землю [3]. Проте надання таких пільг може мати ознаки державної допомоги, що регулюється Законом України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання". Цей закон визначає критерії оцінки допустимості такої допомоги та регулює формування та виконання програм державної допомоги.

Навіть за умови, що такі програми дозволяють представникам бізнесу, які мають намір реалізувати інвестиційні проекти, узгоджуючи їх з довгостроковими пріоритетами розвитку місцевих громад, конкретний перелік форм і обсягів державної допомоги з місцевих бюджетів на початок 2023 року ще не було сформовано та узгоджено з Антимонопольним комітетом ні для жодного ініціатора створення, ні для керуючих компаній чи учасників індустріальних парків. Отже, підприємства, які діють в індустріальних парках,

фактично не скористалися передбаченими законодавством формами державного стимулювання або використовували їх таким чином, що це негативно може позначитися на цих суб'єктах господарювання у майбутньому.

Отже, індустріальні парки, які були включені до Реєстру, не проявляють очікуваної динаміки розвитку. Хоча в деяких з них вже розпочата господарська діяльність, більшість парків все ще перебувають на етапі розвитку, особливо через ряд системних недоліків у процесі їх створення та реалізації, недосконалого законодавчого регулювання деяких аспектів, значної потреби у фінансуванні для будівництва інфраструктури, а також обмеженого досвіду ініціаторів та керуючих компаній у реалізації таких проектів.

Ця ситуація призводить до значних затримок у розвитку індустріальних парків. Такі умови також негативно впливають на інвестиційний клімат, оскільки потенційним учасникам парків не надходять належні пропозиції щодо розміщення виробничих потужностей в них.

Закон передбачає, що ініціатори створення індустріальних парків можуть вибирати території на землях державної або комунальної власності за кошти державного чи місцевих бюджетів, а також за рахунок приватних інвестицій та інших джерел, які не заборонені законодавством.

Джерелами фінансування облаштування індустріального парку можуть бути кошти з державного та місцевих бюджетів, що виділяються відповідно до законодавства, а також кошти приватних інвесторів, які можуть бути залучені через державно-приватне партнерство. Додаткові джерела фінансування можуть включати кредити банків та інших фінансово-кредитних установ, а також інші джерела, що не заборонені законодавством.

Державне стимулювання може відбуватися за рахунок виділення субвенцій місцевим бюджетам з державного бюджету для підтримки індустріальних парків, як передбачено Бюджетним кодексом України. Також можуть виділятися кошти з державного фонду регіонального розвитку відповідно до відповідних статей Бюджетного кодексу.

Протягом 2015-2019 років було здійснено фінансування будівництва інфраструктури трьох індустріальних парків (“Свема”, “Тростянець”, “Новодністровськ”) на суму приблизно 6,8 млн. гривень з коштів державного фонду регіонального розвитку. У 2021 році фінансування будівництва інфраструктури чотирьох індустріальних парків (“АкваАзовІнвест”, “Житомир-Схід”, “Мироцьке”, “Кам’янка-Бузька”) становило близько 57 млн. гривень.

Недостатнє фінансування проектів регіонального розвитку, пов'язаних із створенням інфраструктури індустріальних парків та забезпеченням належної підготовки ініціатив щодо їх створення, переважно обумовлене малою активністю органів місцевого самоврядування, недостатньою увагою громадськості до розгляду відповідних ініціатив та відсутністю відповідних пріоритетів у програмах розвитку територій і регіонів.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 наведено актуальну інформацію про стан підготовки та функціонування індустріальних парків в Україні, зокрема готовність інфраструктури та стан облаштування парків.

Проаналізовано проблеми індустріальних парків в Україні, визначено основні причини, що гальмують їх розвиток, а також фактори, що впливають на перспективу функціонування вже створених індустріальних парків і тих, що передбачається створити.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Напрями удосконалення системи управління та державної підтримки індустріальних парків для відновлення територій України

Законодавством України передбачені суттєві стимули для розвитку індустріальних парків: інвестиції в інфраструктуру індустріального парку компенсуються, а учасникам надаються податкові преференції.

У 2024 році, незважаючи на труднощі війни, було зроблено важливий крок з боку держави – збільшено фінансування індустріальних парків. У проекті бюджету на 2024 рік вперше в історії України на програму підтримки індустріальних парків передбачено 1 млрд гривень.

Відповідно до Порядку використання бюджетних коштів за відповідною бюджетною програмою кошти можуть бути використані керуючими компаніями індустріальних парків в певних межах за наявності керуючої компанії, звітів про роботу індустріального парку, актів виконаних робіт з підведення мереж та облаштування ділянок для входу інвесторів.

Ще одним важливим кроком, який має стимулювати інвесторів, є страхування військових ризиків Експортно-кредитним агентством України, а також програми міжнародних страхових організацій – американських, японських та європейських країн. Франція оголосила, що убезпечить своїх підприємців, які інвестують в Україну, від військових ризиків. Страхування здійснюватиме державна страхова компанія Франції *Wpifrance Assurance Export*. Таке рішення також прийняла влада Німеччини та Польщі. Це позитивно вплине на залучення іноземних інвестицій. У 2024 році можна очікувати близько 0,5-1 млрд євро інвестицій, якщо французькі та німецькі підприємці почнуть активно розвивати свій бізнес і будівництво заводів в Україні, використовуючи ці державні гарантії.

Для відновлення та розвитку економіки після війни, крім підтримки міжнародних партнерів, потрібно активно шукати мультиплікатори економічного зростання. Це означає залучення інвестицій, які не лише сприяють відновленню, а й сприяють створенню нових робочих місць та зростанню податкових надходжень. Україна стала привабливою для стратегічних інвесторів, які несуть із собою не лише фінансові ресурси, а й здатність до покращення умов життя громад, з якими вони співпрацюють. Незважаючи на те, що війна може стримувати таких інвесторів, важливо вже зараз готувати громади до їх можливого приходу.

Потенційні інвестори обирають громади з урахуванням різних критеріїв, включаючи відсутність корупції, готовність до реалізації інвестиційних проєктів та наявність стратегічних планів розвитку. Спочатку важливо розробити стратегічні документи для відновлення громад. Це може включати обласні та місцеві програми відновлення, які визначають пріоритети розвитку та комплекс заходів для відновлення територій, що постраждали внаслідок військових дій.

Другий важливий аспект – використання механізмів, які створюють преференції та гарантії для інвесторів. Це може включати створення індустріальних парків, енергосервісні проєкти, малу приватизацію та державно-приватне партнерство. Наприклад, енергосервіс дозволяє приватним інвесторам фінансувати енергоефективні заходи та отримувати частку економії протягом кількох років.

Створення індустріальних парків дозволяє залучати інвестиції та сприяє розвитку інфраструктури та промисловості в регіонах.

Основне усвідомлення полягає у двох аспектах. По-перше, громада має бачити інвестора як бажаного партнера, що передбачає чітке визначення власних очікувань у стратегічних документах та подальше створення для інвестора "режиму найбільшого сприяння" для роботи, включаючи вибір земельних ділянок, оформлення дозвільної документації та забезпечення

можливості приєднання до комунікацій. По-друге, громади та муніципалітети мають провести підготовчу роботу, щоб зменшити завдання та ризики для інвесторів, включаючи підготовку обласних та місцевих програм відновлення територій, затвердження оновленої містобудівної документації, вирішення питань землекористування та проведення правового та фінансового аудиту об'єктів, які пропонуються для інвестицій.

Ці заходи вимагають ефективного управління та інтелектуальної роботи і можуть бути реалізовані до закінчення війни, використовуючи кошти проєктів технічної допомоги. Після війни це допоможе громаді опинитися в лідерах за привабливістю для інвестицій.

3.2. Еко-індустріальний парк в Україні як перспективна модель збалансованого місцевого розвитку

На активній стадії розвитку індустріальних парків у світі, яка припадає на 1980-ті роки, основним завданням їх створення ставилося залучення інвестицій, проте на сьогодні пріоритети зсунулися у бік пошуку передових технологій із фокусом на екологічну ефективність, впровадження зеленої енергетики.

Еко-індустріальний парк є перспективною моделлю регіонального розвитку України в контексті перегляду енергетичної політики та впровадження зеленої енергетики, а також трансформації економіки на європейські стандарти.

Європейський союз визначив два основних напрями розвитку економіки – діджиталізація та зелений курс. Перевагами цих намірів визначено покращення якості соціальних послуг та стійке економічне зростання. Країни, що впроваджують відповідні заходи, отримують фінансову підтримку за рахунок фондів в рамках бюджету ЄС.

Врахування європейських пріоритетів відкриє нові можливості й для України як країни, що набула статусу кандидата на членство у ЄС. Тому розвиток моделі еко-індустріального парку набуває особливої актуальності.

Еко-індустріальні парки працюють за принципами циркулярної економіки, використовуючи відходи одних підприємств як сировину для інших та зменшуючи негативний вплив на довкілля.

Ефективність цих парків залежить від чіткої координації діяльності компаній щодо спільного використання ресурсів та управління відходами. Метою є майже повне усунення утворення відходів, стічних вод та викидів. Еко-індустріальні парки сприяють відповідності продукції міжнародним стандартам, залучають прямі закордонні інвестиції та сприяють сталому та інклюзивному розвитку.

В даний момент за рекомендаціями та підтримкою UNIDO Міністерство економіки України розробило Стратегію розвитку індустріальних парків до 2030 року (яку схвалив Уряд у лютому 2023 року), яка враховуватиме концепцію еко-індустріальних парків. У той же час бізнес вже зараз має можливість впроваджувати сталі практики та налагоджувати співпрацю між собою, що відповідає критеріям, закріпленим у Міжнародних положеннях про еко-індустріальні парки.

3.3. Стандарти створення індустріальних парків як основа їх ефективного функціонування.

Для забезпечення успішного функціонування індустріальних парків та сталий їх розвиток у довгостроковій перспективі необхідно створити надійну рамку, що враховує різні аспекти, ще під час розгляду ідеї створення та розробки концепції індустріального парку. Пропонується планування індустріального парку здійснювати відповідно до таких стандартів.

1. Планування інфраструктури: оптимальне розміщення парку з урахуванням доступності до транспортних мереж, енергопостачання та інших інфраструктурних потреб.

Встановіть критерії для вибору відповідних місць на основі близькості до транспортних мереж, наявності комунальних послуг, таких як електроенергія та вода, та оцінки впливу на навколишнє середовище. Визначте мінімальні стандарти інфраструктури, включаючи дороги, комунальні послуги, системи управління відходами та телекомунікаційну інфраструктуру, необхідну для підтримки промислової діяльності.

2. Природоохоронні заходи: охорона природних ресурсів та дотримання екологічних норм і вимог. Визначте вимоги до учасників індустріального парку щодо обов'язкового дотримання екологічних норм для пом'якшення забруднення, збереження природних ресурсів.

3. Безпека інфраструктури: забезпечення високих стандартів безпеки в індустріальних парках, включаючи пожежну безпеку, заходи проти аварій та інші аспекти безпеки. Запроваджуйте стандарти безпеки для захисту працівників, відвідувачів і навколишнього середовища, включаючи плани реагування на надзвичайні ситуації, заходи пожежної безпеки та протоколи поводження з небезпечними матеріалами.

4. Стимулювання інновацій та досліджень: створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних підприємств та дослідницьких центрів у межах індустріального парку. Заохочуйте інновації та дослідження, надаючи умови та стимули для науково-дослідної діяльності, сприяючи співпраці між підприємствами та науковими установами та підтримуючи ініціативи з передачі технологій. Інновації є запорукою конкурентоздатності.

5. Підтримка малих і середніх підприємств: розробка програм та послуг для підтримки малих і середніх підприємств, що діють у парку, включаючи фінансову підтримку, консультації та доступ до ринків. Розробка програм для надання допомоги МСП у доступі до фінансування, навчання та ринкових

можливостей у межах індустріального парку, сприяння підприємництву та місцевому економічному зростанню.

6. Сприяння участі у міжнародних ринках: підтримка експортної діяльності та створення сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів та партнерів. Сприяйте розвитку експортно-орієнтованих галузей, надаючи такі послуги, як логістична підтримка та доступ до міжнародних торгових угод і ринків.

7. Комунікація та співпраця з місцевою громадою: забезпечення відкритого діалогу та співпраці з місцевою громадою щодо розвитку та впровадження проектів в індустріальному парку. Сприяйте залученню громади через прозору комунікацію, консультації із зацікавленими сторонами та ініціативи корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на вирішення місцевих потреб і проблем.

8. Механізми моніторингу та оцінки: запровадження моніторингу ефективності індустріальних парків за встановленими правилами, проведення періодичних перевірок та внесення коригувань, якщо це необхідно, до планів розвитку індустріального парку для забезпечення постійного вдосконалення.

Ці стандарти можуть слугувати настановами для органів місцевої влади під час планування індустріальних парків. Нижче подано детальний опис цих стандартів.



Стандарт "Планування інфраструктури"

Стандарт включає в себе розробку та встановлення необхідних інфраструктурних систем та послуг для забезпечення ефективної роботи парку:

- транспортна інфраструктура:

визначення оптимальних маршрутів для доріг, в'їздів і виїздів для забезпечення зручного доступу до парку;

розробка дорожньої мережі, включаючи шляхи руху, смуги руху, розділові смуги, та пішохідні доріжки;

забезпечення доступу до громадського транспорту та створення паркінгів для робочих та відвідувачів;

- енергетична інфраструктура:

проведення аналізу потреби в електроенергії та газопостачанні для підприємств у парку;

планування та встановлення електропостачання, включаючи підстанції, трансформаторні підстанції та розподільчі мережі;

забезпечення доступу до альтернативних джерел енергії, таких як сонячна енергія або вітроенергія, де це можливо;

- водопостачання та водовідведення:

розробка системи водопостачання для забезпечення води для промислових потреб;

встановлення систем водовідведення для відведення стічних вод із території парку до очисних споруд;

- телекомунікаційна інфраструктура:

забезпечення доступу до швидкісного Інтернету та мобільного зв'язку для підприємств у парку;

розробка телекомунікаційних мереж для передачі даних, відеоконференцій та інших інформаційних потреб;

- громадські сервіси:

забезпечення доступу до освітніх та медичних установ для працівників парку та їхніх сімей;

розробка інфраструктури для розваг, відпочинку та рекреації, таких як парки, спортивні майданчики та заклади харчування;

- безпека і захист:

встановлення системи відеоспостереження та безпеки для захисту майна та працівників;

забезпечення наявності пожежної та медичної служби для оперативного реагування на надзвичайні ситуації.

Ці стандарти сприяють створенню інфраструктури, яка підтримує ефективне функціонування індустріального парку, забезпечує безпеку та комфорт для працівників і стимулює економічний розвиток регіону.

Стандарт "Природоохоронні заходи"

Стандарт має на меті забезпечення екологічної стійкості та збереження природних ресурсів в процесі розвитку та експлуатації парку:

- оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС):

проведення оцінки впливу на навколишнє середовище для ідентифікації потенційних негативних впливів від діяльності індустріального парку на природні екосистеми;

- планування та зонування охоронних зон:

визначення охоронних зон навколо природно-цінних територій, водних джерел, екологічно вразливих об'єктів та інших природних ресурсів;

розробка плану зонування парку для мінімізації впливу промислової діяльності на навколишнє середовище;

- використання екологічно чистих технологій та матеріалів:

заохочення використання енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії та зменшення викидів шкідливих речовин;

сприяння використанню вторинних матеріалів та ресурсозберігаючих технологій для зменшення відходів та забруднення навколишнього середовища;

- охорона біорізноманіття:

збереження та відновлення природних екосистем, включаючи встановлення зелених зон, захист лісів, місцевих видів рослин і тварин;

заборона вирубки лісів та збереження природних біотопів для збереження біорізноманіття;

- моніторинг та звітність:

введення системи моніторингу за станом навколишнього середовища для виявлення можливих змін та реагування на негативні впливи;

проведення регулярних аудитів та складання звітів про виконання екологічних стандартів та заходів;

- Освіта та участь громадськості:

організація інформаційних кампаній та навчальних заходів з екологічної освіти для працівників, мешканців місцевості та інших зацікавлених сторін;

залучення громадськості до процесу планування та виконання природоохоронних заходів шляхом консультацій та публічних слухань.

Ці стандарти сприяють збереженню природних ресурсів та зниженню негативного впливу промислової діяльності на навколишнє середовище в індустріальних парках.

Стандарт "Безпека інфраструктури"

Стандарт має на меті забезпечення безпеки працівників, відвідувачів та навколишнього середовища під час експлуатації та функціонування парку:

- планування безпеки дорожнього руху:

розробка плану дорожнього руху для парку, включаючи розташування дорожніх знаків, світлофорів, пішохідних переходів та інших елементів для забезпечення безпеки дорожнього руху;

- захист від пожежі:

встановлення системи пожежної безпеки, включаючи вогнегасники, пожежні тривоги, системи автоматичного виявлення пожежі та план евакуації;

проведення навчання та тренувань з протипожежної безпеки для працівників та інших учасників;

- безпека енергетичної інфраструктури:

встановлення заходів безпеки для роботи з електричними системами, включаючи ізоляцію електропроводів, правила безпечної роботи з електрообладнанням та навчання персоналу;

- охорона промислових об'єктів:

встановлення системи відеоспостереження та охоронних систем для захисту промислових об'єктів від крадіжок та незаконного доступу;

- безпека при роботі з шкідливими речовинами:

впровадження процедур та контролю за безпечною роботою з шкідливими хімічними речовинами, включаючи правила складування, використання та утилізації;

- надійність та стабільність будівель і споруд:

забезпечення дотримання будівельних норм та стандартів безпеки для забудови та експлуатації промислових споруд;

- екстрені заходи та реагування:

розробка плану екстрених ситуацій та навчання персоналу з реагування на аварійні ситуації, включаючи надання першої допомоги та організацію евакуації;

- співпраця зі службами безпеки:

встановлення механізмів співпраці з місцевими владами, пожежною, поліцейською та іншими службами безпеки для координації заходів забезпечення безпеки.

Ці стандарти спрямовані на максимальне забезпечення безпеки працівників та учасників індустріального парку, а також на запобігання можливим аварійним ситуаціям та негативним наслідкам для навколишнього середовища.

Стандарт "Стимулювання інновацій та досліджень"

Стандарт спрямований на підтримку та розвиток інноваційних підприємств та дослідницьких центрів, що діють в межах парку:

- створення інноваційної екосистеми:

розробка програм та інфраструктури, спрямованих на створення стимулюючого середовища для розвитку інновацій та технологічних стартапів у парку;

створення майданчиків для співпраці, інноваційних лабораторій та інкубаторів для підтримки новаторських ідей та проектів;

- підтримка інновацій:

організація інвестиційних фондів або акціонерних товариств для сприяння інвестиціям у перспективні проекти;

сприяння технологічному трансферу та перенесенню наукових розробок у практику шляхом організації технологічних виставок, конференцій та бізнес-матчінгів;

розвиток механізмів комерціалізації результатів досліджень та розробок для перетворення їх у комерційно успішні продукти і послуги;

- навчання та розвиток кадрів:

організація навчальних програм, майстер-класів та тренінгів з інноваційного менеджменту, маркетингу та комерціалізації для підтримки розвитку інноваційних підприємств;

залучення відомих експертів та науковців для консультування та підтримки молодих підприємців;

- партнерство з академічними та дослідницькими установами:

укладення угод про співпрацю з університетами, науковими і дослідницькими інститутами для спільного проведення наукових досліджень та розробок;

сприяння створенню інноваційних кластерів та науково-промислових партнерств для спільного розвитку нових технологій та продуктів;

- підтримка міжнародного співробітництва:

залучення міжнародних інвесторів, партнерів та експертів для обміну знаннями та досвідом у сфері інновацій та технологій;

укладення міжнародних угод про співпрацю з аналогічними індустріальними парками та інноваційними кластерами.

Ці стандарти спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку інноваційного середовища та стимулювання інноваційної діяльності в індустріальному парку.

Стандарт "Підтримка малих і середніх підприємств"

Стандарт має на меті створення умов для розвитку та успішної діяльності малих і середніх підприємств, стартапів:

- фінансова підтримка:

надання доступу до фінансових інструментів, таких як позики, гранти або стипендії, з метою фінансування стартапів та розвитку мсп;

розробка програм мікрофінансування та сприяння доступу до кредитів під низький відсоток для малих і середніх підприємств;

- інкубаційні та акселераційні програми:

запровадження інкубаційних та акселераційних програм для підтримки стартапів і нових бізнесів, що працюють у сфері інновацій та технологій;

надання консультацій, наставництва та розвитку навичок у сфері управління та підприємництва;

- доступ до інфраструктури та ресурсів:

забезпечення доступу до спільних просторів для роботи, лабораторій, обладнання та інших інфраструктурних ресурсів для мсп;

надання послуг спільного використання, таких як бухгалтерські послуги, маркетингова підтримка, логістична підтримка тощо;

- навчання та розвиток кадрів:

організація навчальних програм, семінарів та курсів з підвищення кваліфікації для співробітників мсп;

проведення тренінгів з розвитку навичок управління, маркетингу, продажів та інших аспектів бізнесу;

- підтримка експорту та міжнародної діяльності:

сприяння у входженні на міжнародні ринки шляхом надання консультацій, сприяння у налагодженні зв'язків з міжнародними партнерами;

організація міжнародних виставок, ярмарків та бізнес-місій для просування продукції мсп за кордон;

- створення сприятливого бізнес-середовища:

забезпечення доступу до бізнес-інкубаторів;

створення майданчиків для обміну досвідом та створення бізнес-мереж.

Ці стандарти спрямовані на підтримку та розвиток малих і середніх підприємств в індустріальному парку, що сприяє створенню ефективного та конкурентоспроможного бізнес-середовища.

Стандарт "Сприяння участі у міжнародних ринках"

Стандарт спрямований на підтримку підприємств у їхньому входженні на міжнародні ринки та збільшенні їхньої конкурентоспроможності:

- міжнародна маркетингова підтримка:

надання консультацій та допомоги у розробці міжнародних маркетингових стратегій та планів продажу продукції на зовнішніх ринках;

надання інформації про міжнародні ринки, їхні особливості та вимоги, що допоможе підприємствам зрозуміти потреби своїх міжнародних клієнтів;

організація участі у міжнародних виставках, ярмарках та торговельних місіях для презентації продукції та залучення потенційних партнерів;

- логістична підтримка експорту:

забезпечення доступу до логістичних послуг, транспортування та зберігання товарів;

надання інформаційної підтримки щодо міжнародних торговельних угод, вимог щодо експорту та імпорту товарів;

- створення міжнародних партнерств та мереж:

сприяння у встановленні контактів з міжнародними партнерами, дистриб'юторами та представниками для розширення мережі збуту на зовнішніх ринках;

надання консультацій та допомоги у виконанні вимог міжнародних стандартів якості та сертифікації продукції для відповідності міжнародним вимогам.

Ці стандарти спрямовані на підтримку підприємств у їхньому входженні на міжнародні ринки та розширенні їхнього бізнесу за межами національного ринку.

Стандарт "Комунікація та співпраця з місцевою громадою"

Стандарт спрямований на побудову позитивних відносин з місцевою громадою та забезпечення взаємодії для спільного розвитку території:

- відкрита комунікація та інформування:

забезпечення прозорості та відкритої комунікації з місцевою громадою щодо планів, проектів та діяльності індустріального парку;

проведення інформаційних заходів, зустрічей та публікацій для інформування місцевих жителів про переваги та можливі виклики, пов'язані з відкриттям парку;

- партнерство та співпраця:

розвиток партнерських відносин з місцевими органами влади, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для спільного вирішення питань, пов'язаних з розвитком парку та його впливом на місцеву громаду;

співпраця з місцевими установами освіти, підприємствами та іншими установами для забезпечення потреб у кваліфікованих кадрах та розвитку місцевої інфраструктури;

- участь у розвитку місцевої інфраструктури:

участь у проектах з розвитку місцевої інфраструктури, таких як дороги, енергопостачання, водопостачання та інші, що сприятимуть розвитку індустріального парку та підвищенню якості життя місцевого населення;

- сприяння у розвитку місцевої економіки та підприємництва:

залучення місцевих підприємств до ланцюга постачання та інших форм співпраці з підприємствами індустріального парку.

Ці стандарти спрямовані на побудову партнерських відносин з місцевою громадою та сприяння взаємному розвитку індустріального парку та місцевої

Стандарт "Механізми моніторингу та оцінки"

Стандарт визначає процедури та інструменти для систематичного відстеження різних аспектів функціонування парку з метою забезпечення ефективності, стабільності та сталого розвитку:

- система збору та аналізу даних:

розроблення системи збору та аналізу різноманітних даних про діяльність індустріального парку, включаючи виробничі показники, витрати енергії, екологічний вплив та інші важливі параметри;

використання сучасних інформаційних технологій для автоматизації збору даних та їхнього аналізу для швидкого та точного прийняття рішень;

- вимірювання ефективності та результативності:

визначення ключових показників ефективності (крі) для оцінки рівня виробничої продуктивності, якості, використання ресурсів та інших аспектів діяльності парку;

аналіз крі з метою ідентифікації тенденцій, виявлення проблемних ситуацій та прийняття заходів для їх вирішення;

- моніторинг екологічного впливу:

встановлення системи моніторингу за екологічним впливом діяльності індустріального парку на навколишнє середовище, включаючи викиди, водні виливи, управління відходами та інші аспекти;

проведення регулярних вимірів та аналізу екологічних показників з метою виявлення потенційних загроз для навколишнього середовища та прийняття заходів для їх зменшення;

- оцінка соціального впливу:

проведення оцінки соціального впливу діяльності індустріального парку на місцеву громаду, включаючи створення робочих місць;

визначення ключових показників соціального впливу та розроблення стратегій для його покращення та оптимізації;

- оцінка ефективності управління та управлінського процесу:

аналіз ефективності управління та оцінка рівня задоволеності стейкхолдерів від управлінських рішень та процесів;

впровадження механізмів зворотного зв'язку та підвищення відкритості для управлінських структур парку;

- регулярне оновлення та адаптація:

регулярне оновлення механізмів моніторингу та оцінки на основі отриманих даних, зміни внутрішніх та зовнішніх умов, а також відгуків зацікавлених сторін;

адаптація стратегій та процедур з моніторингу та оцінки з метою забезпечення відповідності актуальним потребам та вимогам.

Ці механізми забезпечують систематичний моніторинг та оцінку діяльності індустріального парку з метою забезпечення його ефективності, стійкості та здатності до сталого розвитку.

Висновки до розділу 3

У розділі 3 розглянуті перспективи розвитку індустріальних парків в Україні, засновані на світовому досвіді функціонування таких парків та сучасних тенденціях трансформації світової економіки. Надано приклади успішного досвіду країн, що використовують індустріальні парки як механізм прискорення економічного розвитку. Також розглянуто можливості та переваги системи індустріальних парків для економічного та соціального розвитку територіальних громад, а також умови, за яких громади можуть стати привабливими для інвесторів.

Додатково проаналізовано особливості та переваги еко-індустріального парку як перспективної моделі розвитку індустріальних парків в Україні. Викладено причини доцільності та необхідності трансформації індустріальних парків у еко-індустріальні.

Стандарти відкриття індустріальних парків відіграють важливу роль у створенні ефективних та стабільних умов для їхнього успішного функціонування. Вони визначають ключові принципи та процедури, які забезпечують відповідність діяльності парку законодавчим, екологічним, соціальним та економічним вимогам, актуальність та відповідність сучасним світовим тенденціям.

Ці стандарти сприяють забезпеченню економічного розвитку, створенню нових робочих місць, збереженню природних ресурсів, покращенню якості життя місцевого населення та розширенню міжнародного співробітництва. Вони відображають комплексний підхід до розвитку індустріальних парків, який враховує потреби різних зацікавлених сторін та сприяє створенню стійкого та конкурентоспроможного бізнес-середовища.

Застосування цих стандартів є ключовим для забезпечення успішного відкриття та подальшого розвитку індустріального парку, що сприятиме його інтеграції в економіку та соціум.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проведено науково-теоретичне обґрунтування механізмів державного управління та стимулювання створення і розвитку індустріальних парків та на цій основі розроблено практичні рекомендації щодо їх удосконалення.

1. На підставі дослідження виявлено, що концепція індустріальних парків спрямована як на економічний, так і соціальний розвиток громад, на території яких вони створюються, і, як наслідок, сприяє розвитку економіки країни у цілому та вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів.

Основною метою розбудови індустріальних парків є створення сприятливих умов для залучення інвестицій та ведення бізнесу.

Індустріальні парки є спеціалізованими промисловими зонами, які зазвичай мають готову інженерно-транспортну інфраструктуру, набір необхідних сервісів, спрощені регуляторні процедури та пакет інвестиційних стимулів для підприємств виробничого та науково-дослідницького секторів.

У магістерській роботі визначено механізми державного стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні.

Органи державної влади здійснюють як фінансову (фіскальні преференції, компенсації певних витрат), так і нефінансову підтримку індустріальних парків (інформаційна та консультативна підтримка, сприяння у вирішенні питань суб'єктів індустріального парку).

Для отримання суб'єктами індустріального парку державної підтримки відповідний парк має бути включеним до Реєстру індустріальних (промислових) парків. Реєстр веде спеціально уповноважений орган державної влади – Міністерство економіки України.

2. Дослідження досвіду окремих країн підтверджує, що індустріальні парки можуть стати ефективним інструментом залучення інвестицій та стимулювання промислового розвитку. Держави використовують індустріальні

парки для зміцнення своїх позицій на зовнішніх ринках, поліпшення торговельного балансу.

Для стимулювання інвесторів, що розташовують своє виробництво в індустріальному парку, надаються певні преференції: компенсації за створення робочих місць, фіскальні та фінансові стимули, інституційна підтримка з боку держави.

3. Огляд сучасного стану функціонування та розвитку індустріальних парків в Україні показав, що динаміка створення індустріальних є позитивною: тільки у 2022 році було зареєстровано 14 парків. Щороку створюється понад 20 індустріальних парків, при цьому не усі подають документи на реєстрацію.

Станом на квітень 2024 року до Реєстру індустріальних (промислових) парків включено 77 індустріальних парків. Проте включені до Реєстру індустріальні парки не демонструють очікуваної динаміки розвитку, оскільки має місце низка проблем, що гальмує їх розвиток.

За результатами аналізу індустріальних парків в Україні виявлено, що більшість парків мають низьку готовність і перебувають лише на етапах початку робіт зі створення інфраструктури й облаштування території. Відсутність фізичних можливостей для розміщення учасників та інших суб'єктів індустріальних парків перешкоджає отриманню швидкого й масштабного результату від їх функціонування.

Перш за все, ці проблеми стосуються індустріальних парків, що перебувають у комунальній власності. Станом на кінець 2021 року з 62 зареєстрованих парків комунальних було 80 відсотків, при цьому працюючих було лише 4. Останні два роки серед створених індустріальних парків частка комунальних суттєво зменшилася і становить близько 30 відсотків, решта 70 відсотків – парки приватної власності.

Як правило, інституційна спроможність органів місцевої влади недостатня для реалізації таких проектів, як індустріальні парки. На порядку денному стоїть невідкладна задача підготовки відповідних спеціалістів для

місцевого рівня управління, підвищення компетентності і професіоналізму наявних кадрів.

4. Враховуючи результати аналізу стану розвитку індустріальних парків в Україні, в магістерській роботі запропоновано напрями їх подальшого розвитку. Зокрема визначено напрями удосконалення системи управління та державної підтримки індустріальних парків для збалансованого місцевого розвитку. Окреслені основні задачі, які мають вирішити територіальні громади, аби зробити свої громади привабливими для інвесторів. Визначені критерії успіху: відсутність корупційних ризиків; наявність менеджерів, здатних вирішувати складні комплексні задачі та реалізовувати масштабні проекти; ступінь готовності інвестиційних проєктів; наявність стратегічних документів розвитку громади, їх відповідність стратегічним документам держави, зокрема Стратегії регіонального розвитку; впровадження європейських стандартів – діджиталізація та зелений курс.

Перспективним напрямом розвитку індустріальних парків в магістерській роботі визначено їх трансформацію за моделлю еко-індустріальних парків. Модель еко-індустріального парку працює за принципами циркулярної економіки (яка передбачає, що відходи одних підприємств є сировиною для інших), ресурсоефективного та чистого виробництва.

Щоб стимулювати відкриття та розвиток таких парків в Україні, необхідно крок за кроком робити сприятливі умови для цього. Спираючись на вище викладений матеріал, можу сформулювати наступні пропозиції:

- на законодавчому рівні виділити еко-індустріальні парки в окремий тип, що дозволить впроваджувати нові закони й розпорядження саме для них;
- впровадити додаткову адміністративну підтримку в разі залучення значних закордонних інвестицій (бо саме через адміністративні проблеми інвестори часто вагаються чи заходити в Україну, чи ні).

5. Враховуючи поточний стан розвитку індустріальних парків в Україні та механізми їх державного регулювання, у магістерській роботі запропоновано

стандартизований підхід до системи створення і функціонування індустріальних парків. Стандарти планування інфраструктури, природоохоронні заходи, безпека інфраструктури, стимулювання інновацій та досліджень, підтримка малих і середніх підприємств, сприяння участі у міжнародних ринках, комунікація та співпраця з місцевою громадою, механізми моніторингу та оцінки, що гарантує ефективність та стійкість індустріального парку в перспективі.

Для України, яка сьогодні мужньо протистоїть російській агресії і вже планує заходи післявоєнного відновлення, індустріальні парки можуть стати суттєвими важелями підтримки економіки у воєнний час та рушієм економічного зростання у післявоєнні роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 21 червня 2012 року № 5018-VI «Про індустриальні парки». - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#>
2. Митний кодекс України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#>
3. Податковий кодекс України - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 травня 2023 р. № 399-р «Про включення індустриального парку “Долина Стрий” до Реєстру індустриальних (промислових) парків» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/399-2023-%D1%80#>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. № 176-р “Про схвалення Стратегії розвитку індустриальних парків на 2023-2030 роки” . - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text>
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2023 р. № 62-р «Про включення індустриального парку “Менський” до Реєстру індустриальних (промислових) парків» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2023-%D0%BF#>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 1207 «Про затвердження Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустриальних(промислових) парків та/або забезпечення будівництва об’єктів суміжної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустриальних (промислових) парків» . - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2022-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 1208 «Про затвердження Порядку надання повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустриальних (промислових) парків» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1208-2022-%D0%BF#Text>

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2023 № 10 «Про затвердження Порядку надання компенсації витрат ініціаторам створення індустріальних (промислових) парків - суб'єктам господарювання, керуючим компаніям та учасникам індустріальних (промислових) парків на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10-2023-%D0%BF#Text>
10. Від кластерів до еко-індустріальних парків - URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/vid-klasteriv-do-eko-industrialnyh-parkiv/>
11. Індустріальні парки - URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/incentives/industrial-parks/>
12. Індустріальні парки в Україні - 2022 рік - 2023. - URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=47454ed4-b60a-4f37-bb77-b7f3127742f8&title=IndustrialniParkiVUkraini2022-Rik>
13. Індустріальні парки: який міжнародний досвід може застосувати Україна - URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/1/675532/>
14. Настанови для індустріальних парків ООН - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
15. "Industrial Parks and Economic Development: Theory, Policy, and Practice" - Yehua Dennis Wei. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
16. "Industrial Parks in China: Genesis, Distribution, and Policy Implications" - Wei Huang, Ming Lu - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
17. "Global Industrial Parks: Innovation and Sustainability" - Sabina Akhtar, John R. Bryson. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
18. "The Economics of Industrial Location: A Logistics-Costs Approach" - Herbert Mohring, John F. Due. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
19. "Industrial Parks in China: Characteristics and Perspectives" - Xiao Feng.

20. "Impact of Industrial Parks on Local Economic Development: Evidence from China" - Journal of Development Economics. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
21. "The Role of Industrial Parks in Urban Development: Evidence from China" - World Development. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
22. "Economic Evaluation of Industrial Parks: A Survey of Practices and a Proposed Framework" - Habitat International.
23. "Industrial Park Development in China: Processes, Problems, and Policy Implications" - The China Quarterly.
24. "The Impact of Industrial Parks: Evidence from a Large Panel of Firms" - Journal of Urban Economics. - URL: <https://www.unido.org/guidelines-industrial-parks>
25. Wei, Yehua Dennis. "Industrial Parks and Economic Development: Theory, Policy, and Practice." Routledge, 2019.
26. Zhao, Y., and Jiang, Y. "Industrial Park Development in China: Genesis, Scale and Impact." Edward Elgar Publishing, 2018.
27. Akhtar, Sabina, and Bryson, John R. "Global Industrial Parks: Innovation and Sustainability." Routledge, 2019.
28. Huang, Wei, and Lu, Ming. "Industrial Parks in China: Genesis, Distribution, and Policy Implications." Routledge, 2018.
29. Wei, Xiao. "Industrial Parks in China: Characteristics and Perspectives." World Scientific Publishing, 2016.
30. Індустріальні парки в Україні: проблеми становлення та перспективи розвитку. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262444>
31. Матушевська О. О. Створення організаційно-економічного механізму функціонування та розвитку індустріальних парків та моніторинг їх ефективності URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262444>

32. Global Competitiveness Report / K. Schwab, World Economic Forum. – Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.

33. Федулова, Л. І. Напрями розвитку індустріальних парків щодо реалізації інноваційного потенціалу регіонів України / Л. І. Федулова // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 296-305.

34. Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду: аналіт. доп. / [А. П. Павлюк та ін.]; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К.: НІСД, 2014. – 49 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/industrialni-parki-v-ukraini-udoskonalennya-politiki-stimulyuvannya>

35. Лекарь, С. І. Міжнародні та вітчизняні реалії функціонування індустріальних парків / С. І. Лекарь // Економіка промисловості. – 2017. – № 1. – С. 80-94.

36. Молдаван О.О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні / О.О. Молдаван – URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/36177>.

37. Поєдинок В.В. Правовий режим індустріальних парків в Україні / В.В. Поєдинок – URL: http://www.snjurid.crimea.ua/arhiv/2013/26_2-2law/Pojedynok_V.V.pdf.

38. Беновська Л. Я. Індустріальні парки як інструмент розвитку регіональної економіки: теоретичні аспекти / URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/industrialni-parki-v-ukraini>

39. Л.Я. Беновська // Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України. – 2014. – Вип. 3(107) – URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_509_BenovskaLY.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_509_BenovskaLY.pdf).

40. Індустріальні парки / Державне агентство з інвестицій та розвитку національних проектів України. – URL: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/%D1%96ndustrialni-parki-ukraini>.

41. Вплив ТНК на розвиток економіки України: переваги та недоліки . – Режим доступу: <http://mev.khnu.km.ua/>
42. Глаз К. Створення індустріальних парків в Україні: проблеми, перспективи, законодавчі ініціативи / К. Глаз. – URL: <http://investukraine.com>.
43. Гриценко С.І. Реалії та можливості становлення індустріальних парків у контексті забезпечення сталого розвитку України / Економіка і організація управління. – 2016. – 10 с.
44. Індустріальні парки: запитання-відповіді / Національний інститут стратегічних досліджень – URL: <http://www.niss.gov.ua/>
45. Поєдинок В. В. Правовий режим індустріальних парків в Україні / В. В. Поєдинок. – URL: <http://www.snjurid.crimea.ua/arhiv/2013>
46. "Industrial Parks": Falling into the Same Trap Once Again? URL: <https://voxukraine.org/longreads/industrial-park/article-en.html>
47. Industrial parks: Potential for business development or waiting for a miracle URL: <https://mind.ua/en/openmind/20260230-industrial-parks-potential-for-business-development-or-waiting-for-a-miracle>
48. Industrial Parks: rejecting the trade-off between economic growth and the environment URL: <https://www.unido.org/news/industrial-parks-rejecting-trade-between-economic-growth-and-environment>
49. Ukraine bets on industrial parks: Will it help restart the market? URL: <https://www.property-forum.eu/news/ukraine-bets-on-industrial-parks-will-it-help-restart-the-market/17165>
50. What is needed for transformation of industrial parks into potential positive energy industrial parks? A review URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S030142152200619X>
51. Trends in global research on industrial parks: A bibliometric analysis from 1996–2019 URL: https://www.researchgate.net/publication/353892578_Trends_in_global_research_on_industrial_parks_A_bibliometric_analysis_from_1996-2019

52. The role of industrial parks in ensuring sustainable development of the region
URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2021/67/e3sconf_sdgg2021_01004.pdf